

HOEFBLAD

61^e jaargang nr.3 zomer 2024

NATUURVERENIGING

KEN EN GENIET

voorzitter Christ Grootzwagers
Programmavoorbereiding Kamilletuin 6
Krantenberichten 5103 CB Dongen
tel. 06-43154545
voorzitter@kenengeniet.nl

secretaris Fia Grootzwagers
Programmavoorbereiding Schoolsticht 47
5102 GD Dongen
tel.0162-517996
secretaris@kenengeniet.nl

penningmeester en John van Meggelen
ledenadministratie Schoolsticht 47
Rabobank Dongen 5102 GD Dongen
IBAN: tel.0162-517996
NL44 RABO 0111984114 penningmeester@kenengeniet.nl

bezorging hoofblad Marie-José van Gestel
Opgave excursies Hubertusstraat 9
5106 NS Dongen-Vaart
tel. 06-10120230
mjvangestel.burmanje@home.nl

bestuurslid Anton Staps
Paardenbloem 7
5102HS Dongen
tel. 06-13402220 of 0162-226994
amoms@ziggo.nl

Vacature

Op dit moment zijn we op zoek naar een nieuw bestuurslid hebt u belangstelling neem dan contact op met ons als bestuur

Kopij voor het volgende Hoefblad kunt u inleveren vóór 1 augustus bij het redactie-adres: Christ Grootzwagers, Kamilletuin 6, 5103CB te Dongen. Ook is het mogelijk uw kopij via e-mail te versturen, **graag als bijlage verzenden, word bestand, lettertype Calibri en foto's los als jpg bestand**. Het e-mail adres is: hoefblad@kenengeniet.nl
Redactie: Jos van Dongen, Roland Commandeur, Hanny Oerlemans en Christ Grootzwagers

Zoals altijd zijn de tekeningen weer gemaakt door Sjef Kerkhofs.

BIJ DE VOORPAGINA

Deze opname werd gemaakt door Hanny Oerlemans, gewoon een patrijs, nou ja gewoon, je ziet ze steeds minder. Dit exemplaar namen we waar langs de ecologische zone, ter hoogte van de Breedstraat in ons eigen Dongen

De patrijs

De patrijs of het veldhoen (*Perdix perdix*) is een akkervogel uit de familie van de fazantachtigen (Phasianidae). De soort komt voor in grote delen van het Europese continent en het westen van Azië. De patrijs leeft ook in Nederland en België.

Een volwassen patrijs is 28 à 32 centimeter lang en is compact met een rond lichaam. Op het eerste gezicht lijken de mannetjes en vrouwtjes op elkaar; toch is er sprake van seksueel dimorfisme. De mannetjes hebben een donkerbruine buikvlek in de vorm van een hoefijzer, bij vrouwtjes is deze vlek een stuk kleiner, grauwer van tint, of geheel afwezig. Beide geslachten hebben een oranje keel, wangen en wenkbrauwstreek. De kroon, nek, borst en flanken zijn lichtgrijs. De flanken zijn daarnaast voorzien van meerdere roestbruine banden. Daarnaast heeft de patrijs bruine vleugels en een witte buik en onderstaartdekveren. De jonge exemplaren hebben geen borstvlek en hebben veel weg van een kwartel (*Coturnix coturnix*) of jonge fazant (*Phasianus colchicus*), maar zijn groter en compacter. Ze zijn geelbruin tot grijsbruin, zonder oranje delen rondom de kop of borstvlek. Na twee à drieënhalve maand zal de jonge patrijs naar een adult verenkled ruien. Patrijzen zijn vaak in kleine groepen te zien.

Bestuur praatje

Regen

Regen een zegen voor de natuur, tenminste dat wordt veel gezegd, toch zit er een bron van waarheid in. Als je zo door de natuur wandelt, dan zie je zondermeer het resultaat, er groeien meer bloemen. Het is nog nooit zo groen geweest als nu, maar dat betekent ook dat met name grassen ook harder groeien. Toch zie je veel bloemen die de strijd met deze grassen lijken te winnen, ooievaarsbek, margriet, judaspenning, je ziet ze overal verschijnen en dat is alleen maar mooi. Voor ons als natuurgenieters, maar zeker ook voor de vele insecten welke nu het voedsel goed kunnen gebruiken. Maar er schuilen nog meer gevaren door het natte weer, want ook slakken hebben een voorkeur voor vochtigheid. Loopoveral tegen, gelukkig hebben op dit moment ook de vogels hun broedsel, dat groot gebracht moet worden. Beste remedie tegen slakken in uw tuin is uiteraard de tuin geschikt maken voor de egel, voor vogels als de lijster en merel, welke wel een slakje lusten. Kippen worden ook wel ingezet om slakkenplagen te voorkomen en eenden. Wilt u ze biologisch bestrijden, dan kunt u de inzet van speciale aaltjes overwegen, die leggen dan weer eitjes in de slak, dit laatste kan in ieder geval geen kwaad voor het verdere leven in uw tuin.

Bestuurslid

Nog steeds zijn we op zoek naar een nieuw bestuurslid, iemand die onze vereniging mee draaiende wil houden, liefst iemand met nieuwe ideeën, want ook daar zijn we voor in. Met name de internetpagina is aan vernieuwing toe, nieuw bloed betekent ook vaak vernieuwing in ons programma. Niet dat we daar niet tevreden over zijn, maar het is altijd goed eens iets nieuws te proberen, dus loop je met een idee rond, kom gerust eens langs voor een praatje.

Overleg

Het bestuur en soms ook de werkgroepen hebben goede contacten met de diverse instanties. Zo werd er onlangs gesproken met de ecooloog, welke voor de gemeente Dongen werkt. Zo werd er informatie uitgewisseld uit de diverse geledingen van onze vereniging, zodat men weet waar wat voor komt. Verder was er een overleg, ook met de gemeente, over het uitbaggeren van de plas in het Kerkebos in s-Gravenmoer. Dit om de overloop van water naar het riool te voorkomen, de planning is, dat dit eind 2025 gaat gebeuren. Als voorzitter ben ik aanwezig bij de zogenaamde kwaliteits-toets van Huis ter Heide. U ziet er gebeurt best wel het een en ander zo op de achtergrond, maar wel met groot belang voor de natuur en ons openbaar groen.

Kandoeltuin

Voor het werk in de tuin is er weer een plaats vrij gekomen, zo gaat dat nu eenmaal, soms haken mensen af, door leeftijd of andere oorzaken. Het werk is bijna altijd leuk om te doen, je leert er de natuur beter kennen en je kunt je daarvoor inzetten. Niets

moet in de tuin, alles wat je doet, moet je graag doen en wel datgene wat je aan kunt. We beginnen op de maandagochtend om 08:00 uur en stoppen rond 12:30 uur. Tussendoor houden we altijd een pauze, om wat bij te kletsen. Niets is verplicht, kan je eens niet, dan is dat geen probleem. De werkzaamheden zijn heel divers, de ene keer wordt er geharkt, de andere keer wordt er gewied, maar er is altijd wat te doen, lekker in de natuur bezig zijn, goed voor een mens. Kom gerust eens een keertje langs op de maandagochtend, om kennis te maken met de tuinwerkgroep.

Ga mee

Ga ook eens mee met de tochten, u kunt uw kennis van de natuur daarmee verbreden, de gidsen leiden u deskundig rond, noteer de data in uw agenda

Kasteel Nederhemert en omgeving (9maart)

Nederhemert

Onze gids Beppie Verhage nam ons mee op stap, bij de Salamander kregen we de info over onze bestemming en de telefoonnummers, mochten we elkaar uit het oog verliezen tijdens de rit. Gelukkig viel dat allemaal wel mee en haast gelijktijdig kwamen we aan bij het parkeerterrein, niet ver van het kasteel. Mocht u er zelf eens naar toe willen gaan, dan vindt u het parkeervak aan de Kasteellaan, recht tegenover de speeltuin. Niet ver van deze plek staat een infobord, met daarop de wandeling, daar liepen we met de groep ook naartoe. Rondom zagen we de eerste bloeiende planten, speenkruid en bosanemoon.

Beppie vertelde wat over de omgeving en natuurlijk over al wat we zoal tegen kwamen. Het speenkruid werd even uit de grond genomen, zodat we konden zien waaraan het plantje zijn naam te danken heeft. De worteltjes zijn net kleine speentjes, het plantje ging terug in de grond en wij zetten de wandeling voort. Ook hier was de waterstand hoog, dat kon je bij een vijver aan de Kasteellaan erg goed zien, de knotwilgen stonden in het water, een plek waar ze liever niet staan. Het plaatsje Nederhert is een dorp dat bestaat uit verspreid liggende boerderijen en woningen, erg mooi, dat wel, haast allemaal rietgedekte woningen.

Stinzeplanten

We lopen een klein parkje in, met statige bomen, dit om de stinzeplanten te bekijken, die er moesten groeien. Veel was er al uitgebloeid, toch vonden we nog de winterakoniet. Winterakoniet is een bolgewasje, de plant heeft stengels met daarop telkens één gele bloem, die omringd wordt door een krans van ongeveer zes ongesteelde bladeren. De bloem heeft meestal zes langwerpige bloemdekbladen. Stinzeplanten vindt je meestal bij landgoederen en zoals hier kastelen.

Wat verderop liepen we een statig pad op, richting het kasteel, de poort was dicht, maar we hebben

tussen de spijlen door gekeken. Om het kasteel ligt een brede gracht, zeg maar als verdedigingswerk.

Kasteel Nederhemert

Vlak voor 1300 is het, zoals vele kastelen begonnen als woontoren, in de loop der eeuwen is steeds verbouwd en aangebouwd, voor het laatst eind 19e eeuw. Een eerste vermelding van een Jan van Hemert is in 1310 wanneer hij zijn kasteel in leen opdraagt aan de Hertog van Gelre. Dat betekent dat het voor die tijd er al was. De eigenaren waren tevens Heer van de heerlijkheid Nederhemert. De laatste familie verkocht de ruïne in 1957 aan de Staat der Nederlanden, die het in beheer gaf aan Staatsbosbeheer. Deze laatste instantie gaf het in 1961 in langdurige erfpacht aan de Geldersch Landschap en Geldersche Kastelen. In 2001 begon de restauratie met een kanjersubsidie van het rijk, die in 2005 werd afgerond. De huidige huurder is een softwareontwikkelingsbedrijf.

Langs het pad staat een viooltje te bloeien, maar is het nu een maarts viooltje of een bosviooltje? Het was een maarts viooltje, Viola is een verkleinwoordje van het Griekse ion, oorspronkelijk vion, waarmee welriekende planten aangeduid werden. De soort aanduiding odorata wijst er ook op dat de plant een duidelijke geur verspreidt.

De Nederlandse naam “maarts viooltje” verwijst naar de vroege bloei van de plant. Natuurlijk hebben we er allemaal even aan geroken, dit om zekerheid te hebben. Verder gaat het, nu langs de kasteelcamping, naar de afgedamde Maas, om even over het water te turen. Aan de rand van het pad zien we het groot hoefblad, een plant waar we de naam van ons verenigingsblad aan te danken hebben. Trots staat deze te bloeien, verlokkelijk voor tal van insecten, vooral hommels zijn er gek op.

Hendrik Knoop

Heel de omgeving doet erg landschappelijk aan, met vele beuken, echt een parkachtig landschap. We beginnen aan onze ronde om het kasteel heen, zelf houd ik de gracht goed in de gaten en hoop op een ijsvogel. Nou die ijsvogel hebben we helaas niet gezien, wel zien we een koppel ooievaars, welke op het kasteel hun thuis hebben gevonden. Het gaat hier goed met de ooievaars, want eerder op onze wandeling zagen we achter in een weiland ook al een paar, die zaten op een paalnest. We lopen over het Hendrik Knooplaantje, genoemd naar een oude boswachter, welke streng optrad, fietsend met het geweer over de schouder. Gooide je als kind een snoeppapiertje op de grond, dan had je de poppen aan het dansen. Onze gids was dan toch heel wat vriendelijker en vertelde volop over de omgeving.

Kerk

Via de Kasteellaan liepen we richting de Kerklaan, met aan de slootkant verschillende oude knotwilgen. In de kleine boomgaardjes stonden oude fruitbomen, hoogstamfruit wel te verstaan. Op diverse plekken zien we daarin uilenkasten, langwerpige, dus voor de steenuiltjes. Jammer genoeg zien we er geen in het voorportaal zitten. We komen bij het plaatselijke kerkhof aan, de ingang doet wat luguber aan.

De toegang tot het kerkhof wordt gemarkeerd met 2 doodshoofden op stenen pilaren waar tussen een hek is geplaatst. Nog markanter is dat het hek aan de linkerkant 'omgroeid' is door de boom die ernaast staat. De punt (een ijzeren eikel) steekt aan de achterkant uit de stam van de boom!

Reeds in 1430 was er sprake van een kapel in Nederhemert-Noord. In 1678 brandde de kapel af, en in 1685 werd een nieuwe kerk gebouwd.

Het huidige zaalkerkje werd gebouwd in 1776 als Hervormde kerk in classicistische stijl, wat onder meer tot uiting komt bij het ingangsportaal. Het is gebouwd op recht-hoekige plattegrond met aan beide zijden een driezijdige afsluiting. In het midden bevindt zich een dakruiter, waarin een klokje hangt uit 1541, gegoten door Jasper Moer en Jan Moer.

Over een prachtig pad slenteren we langzaam terug naar ons startpunt. Natuurlijk gaan we nog ergens aanleggen en wel in Nederhemert aan de andere kant van het water. In een oud café met de naam De Maasstroom, logisch met dat prachtige uitzicht. Je kunt er ook legeren, maar dat doen we toch maar niet, we drinken ons bakske en bedanken Beppie voor haar tekst en uitleg en keren daarna huiswaarts.

Christ Grootzwagers

NL DOET 16 maart

Met een klein gezelschap gaan we aan de slag in Natuurtuin Kandoel, ondergetekende had een plan ingediend, voor de uitbreiding van ons heide terrein. Vooraf was er al veel werk verricht, zo was de graslaag handmatig geplagd en afgevoerd, een

zwaar karwei. De deelnemers, onze eigen tuinwerkgroep en enkele vrijwilligers werden eerst bijgepraat in het lokaal. Daarna volgde voor enkele mensen een korte rondleiding door de tuin, zodat ze wat op de hoogte waren van het doel van onze tuin. Wethouder Kees de Jong was één van de vrijwilligers en toonde veel belangstelling.

Ondertussen was de tuinwerkgroep al aan de slag gegaan, nog een klein gedeelte van het gras werd afgevoerd. Hier en daar werd er een kruiwagen witte grond opgebracht. En enkele mensen gingen aan de slag om wortels te verwijderen. Voor de heide werd er al tuinturf aangevoerd, maar liefst 40 zakken, die werd over het veld verspreid. De heideplantjes stonden al keurig klaar en werden ontdaan van hun potje, waarna de planten verdeeld werden over het gebied. Maar liefst 500 heideplanten hadden we kunnen aanschaffen, dit mede door het Oranjefonds en een extraatje van de Rabobank.

Met vereende krachten werden er gaten gespit, waar weer door een ander de planten in gepoot werden, langzaam zag je een heus heidegebied ontstaan.

Pauze

Pauzes zijn altijd belangrijk, je praat er wat bij en leert elkaar beter kennen. Allerlei nieuwtjes passeren de revue. De wethouder wist ook diverse vragen te beantwoorden en had het duidelijk naar de zin, al was het ook voor hem weer wennen dat werken in de grond. Ken en Geniet verweende de man(vrouw)schappen met een lekkere koek. De drank had ieder voor zich meegebracht, want een koffiebar hebben we nog niet. Kortom het was een gezellig samenzijn, tot het sein pauze voorbij gegeven werd.

Plantje na plantje ging zo de grond in, de witte bergen zand werden glad geharkt.

Het eindresultaat mocht er zijn, natuurlijk moet het allemaal nog gaan groeien, maar daarvoor hebben we uitstekend weer gehad. Vocht genoeg en de planten zijn allemaal aangeslaan.

Het eindsignaal klonk en het gereedschap ging weer de plaggenhut in. Hier en daar werd een zweetdruppeltje afgeveegd op weg naar het lokaal. Daar bedankte ik alle aanwezigen voor hun geweldige inzet. Ken en Geniet trakteerde iedereen nog op een lekker slaatje, dat er wel in ging. We kunnen weer terug kijken naar een prachtige ochtend, waarbij veel arbeid verzet is. Kom gerust eens kijken in de tuin, het staat er prachtig bij en hebt u zin om eens mee te helpen, u bent van harte welkom, dit op de maandagochtend.

Christ Grootzwagers

Vogelpraatje

Voorjaar

Yesss we zitten weer in het voorjaar. Mooiste periode van het jaar wat mij betreft. Alles wordt weer mooi groen, temperatuur wordt aangenaam en de dagen worden weer langer. En verder kun je de vogels nog goed zien, wat voor mij als liefhebber een lust is. Ook hoor je ze 's ochtends vroeg al weer heerlijk zingen en fluiten. In het voorjaar in de natuur wandelen is voor mij de ultieme natuurbeleving. Helaas ben ik afgelopen weken veelal te druk geweest met andere leuke zaken en is het wandelen er nog veelal bij ingeschoten. Maar dan heb je altijd nog de mooie herinneringen aan voorgaande voorjaren.

Beleving

Zo ook bij mij een beleving die ik nooit meer zal vergeten en ik hoop dat ik het beetje leuk kan verwoorden, zodat je een idee krijgt wat voor gevoel ik en mijn partner hierbij hadden. Voorjaar 2023 was ik een week in Zwarte woud (Schwarzwald) in Duitsland. Allereerst kan ik vertellen dat ik, zonder het te weten, één van de mooiste wandelroutes van Duitsland gelopen te hebben, namelijk de Durbacher Weinwanderung. Een route van ca 15 km die je langs prachtige vergezichten leidt door de wijnheuvels die tegen het Zwarte woud aan liggen. Je komt door bosgebied, wijnvelden, langs een burcht, kapel, vakwerkhuisjes en werkelijk fabelachtige vergezichten. Ondanks

dat middels infobord stond aangegeven dat het om een 'mittelschwer pfad' ging, viel het ons toch tegen hoe vaak we redelijk steil omhoog gingen en na tijdje weer omlaag gingen. Ofwel het was redelijk vermoedend, maar oh zo mooi. En het is echt een aanrader als je nog eens in de buurt bent.

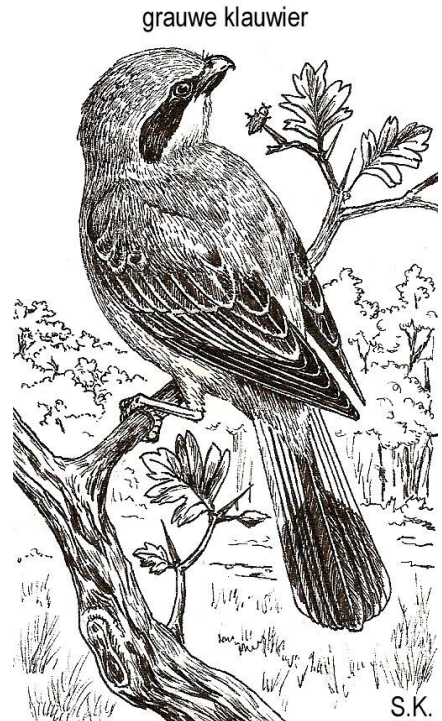
Kaiserstuhl

Diezelfde avond lagen we redelijk uitgeteld op de bank in ons appartement wat Duitse TV te kijken. Op gegeven moment kwam een natuurprogramma over het mooie gebied Kaiserstuhl vlak langs Freiburg im Breisgau, waar wij in de buurt verbleven. Het is een gebied met veel wijnbouw en is zelfs het warmste gebied van Duitsland. In de documentaire kwam naar voren welke bijzondere planten en dieren hier leven door het extreem warme klimaat. En mijn interesse werd nog eens extra gewekt door de opnames die ze van de bijeneter en hop lieten zien. Wat zou het gaaf zijn om die eens te zien! Het plan voor de volgende dag werd meteen omgegooid door ons en we zouden de volgende dag naar dit gebied Kaiserstuhl (laagebergte van vulkanische oorsprong) gaan. Wij wilden het gebied zien en hoopten een glimp op te vangen van de bijeneter en/of hop. Na een klein uurtje rijden kwamen we in gebied Kaiserstuhl aan. We hadden bepaald dat we rondom Endingen am Kaiserstuhl zouden gaan wandelen, maar tevens door het gebied zouden rijden. Indien tijd

voorhanden was nog in Ihringen zouden gaan wandelen. Het gebied van Kaiserstuhl is lang geleden ontstaan en was een gletsjer gebied met kale vlaktes.

Löss

De wind had vrij spel en voerde löss aan uit de Alpen. De omgeving bezit daardoor veel löss. Er zijn vele lösswegen en wanden, die men goed onderhoudt om de zeldzame soorten planten en dieren die hier in leven te behouden. Om die reden mogen de lösswegen niet geasfalteerd of verhard worden. Dit gecombineerd met de warme temperaturen en je kunt spreken van een zeer uniek gebied met een zeldzame biotoop. Je treft hier zodoende smaragdhagedissen, wilde bijen en de grootste variëteit aan orchideeën in Europa. Qua vogels kun je treffen de cirlgors, bijeneter, hop, grauwe klauwier, grijskopspecht, ortolaan, zomertortel rode wouw en nog vele andere mooie soorten. Je snapt dat mijn hart oversloeg bij zoveel bijzondere vogels, maar goed je weet nooit wat de natuur voor je in petto heeft. Persoonlijk hoopte ik de bijeneter te spotten, maar ook de hop zou een enorm kadootje zijn.

Wijnbouw

Vol verwachting begonnen we aan de wandeling door wijnheuvels en de lösswanden, waar de bijeneter en smaragdhagedissen en vele andere dieren zich verschuilen. Mooi was ook om te zien dat de wijnbouwers heel veel stukken grond tegen de heuvels vol met wilde bloemen hadden staan voor de biodiversiteit tussen de percelen met wijnranken. Er stond op borden ook aangegeven dat ze niet/ nauwelijks gif voor de wijnbouw gebruiken om het gebied te beschermen. Door al deze maatregelen

komt in dit gebied de grootste broedpopulatie van de bijeneter voor ten noorden van de Alpen. Al wandelend zagen we prachtige vergezichten en controleerden we de lösswanden op bijeneters of andere verrassingen. Maar de meeste gaten in de wanden waren bedekt door spinnenwebben. Ondanks de mooie wandeling, was er toch een beetje teleurstelling dat we nog geen enkele bijzondere vogel hadden gezien. We waren op 12 mei daar en ik dolde met mijn partner dat de bijeneter en soorten als de hop nog onderweg waren vanuit Afrika en ze nog maar bij Marokko waren. De meeste vogelsoorten, waaronder de bijeneter komen namelijk pas half mei in het gebied aan. We waren dus paar dagen te vroeg 😊.

Bijeneter

Op een gegeven moment brak zonnetje lekker door en besloten we op een bank op de heuvel even een boterhammetje te eten en te genieten van de mooie omgeving met veel vlinders en prachtige vergezichten. Fototoestel even weg gelegd om boterham te eten. Ik had nog maar net een hap van mijn boterham in mijn keel en ik zie recht voor mij een paar gekleurde vogels voorbij schieten. Wilde praten tegen mijn partner van de opwinding en verslikte me daardoor bijna in mijn boterham. Zag ik het goed, kon het niet geloven, waren dat de bijeneters waar ik op had gehoopt. Jazeker, want ze gingen na paar keer op en neer gesjeesd te hebben, iets naar beneden voor ons in een boom zitten, die nog niet dichtbegroeid was. Ik kon ze zodoende heel goed zien. Voor me op ca 50 meter zaten 2 bijeneters tezamen op een tak. Wat een

plaatje en fantastisch om mee te maken. De dag kon ineens niet meer stuk en ik was zo blij als een klein kind. Snel fototoestel pakken en proberen nog een plaatje voor later vast te leggen. Helaas stond er wat wind en waren 2 bijeneters op één tak iets te zwaar, waardoor de tak continu bewoog en het niet mee viel een goede foto te schieten. Desondanks toch een foto gemaakt en hieronder het resultaat. Niet de beste foto, maar wel de beste beleving van dat voorjaar.

Rustplaats

Tijdens onze lunch op het bankje bleven verschillende bijeneters op en neer vliegen en was de boom recht voor ons de rustplaats van al deze bijeneters. En prachtig schouwspel waar we nog uren van konden genieten, maar na circa 20 minuten waren ze ineens verdwenen. Wij weer verder op onze route en we zagen wat donkere wolken tevoorschijn komen, hierdoor wat meer vaart in de wandeling gezet. Wij kunnen namelijk enorm treuzelen, doordat we telkens bijzonderheden zien als vlinders, insecten en vogels. Na half uur kwamen we bij de auto aan en reden we het gebied verder in, wat op zich nog mooie landschapsplaatjes opleverde. Een wandeling in de buurt van Itringen zat er niet meer in, omdat het ging regenen. Dus we zochten de snelweg weer op om terug te gaan. Onderweg hadden we gigantische hoosbuien, maar onze dag kon niet meer stuk met de mooie wandeling en het waarnemen van diverse soorten vlinders, wespindief en vooral het waarnemen van de bijeneters. Met bovenstaande in gedachte zeg ik, veel plezier nog in de lente en geniet van de ontluikende natuur en haar verrassingen. Je weet van tevoren nooit wat je ziet of meemaakt, maar houden we niet allemaal van verrassingen 😊.

Lentegroet.

Roland Commandeur

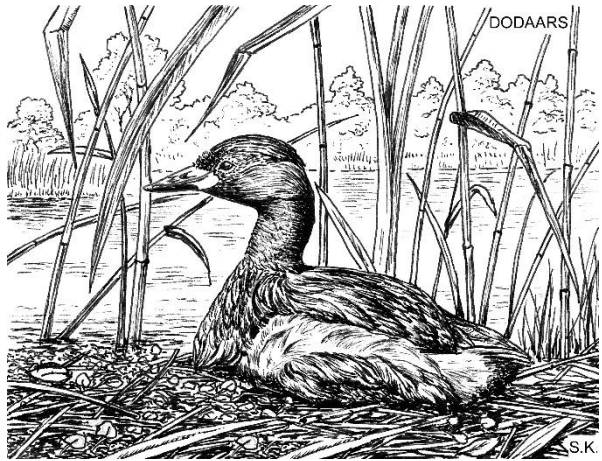
De Oisterwijkse bossen en vennen 16 april

Keurig op tijd vertrokken we bij de Salamander in Dongen voor onze tocht nabij het bezoekerscentrum van Natuurmonumenten in Oisterwijk. Op het parkeerterrein stonden al een paar Ken en Genieters te wachten, welke zelfstandig daarheen gereeden waren. Door een mooie laan ging het richting het centrum, Natuurmonumenten heeft daar een winkel met allerlei informatie. De wandeling startte achter deze plek en meteen al werden we geconfronteerd met veel nattigheid, maar dat wist ik al als

gids. Normaal is het er al nat, en nu dus helemaal, het pad naar het eerste ven werd ontweken met een kleine omleiding. We staan stil bij het Speijckven, dit ven is niet door de wind uitgesleten, maar gegraven. Je zou hier zomaar een ijsvogel op één van de laaghangende takken kunnen zien zitten! Jammer maar helaas, wij zagen deze

bijzondere vogel niet. Het ven is ver buiten de oevers getreden, iets wat we nog meer tegen zouden komen. Over licht glooiende paadjes gingen we naar het volgende ven, dat is het Diaconieven. Dit is het eerste ven dat Natuurmonumenten in Brabant in 1913 kocht. Op het Diaconieven en de andere vennen kun je allerlei watervogels zien, zoals de kuifeend en dodaars, welke we ook zagen in de verte. Die laatste heeft een heel herkenbare 'hinnikende' roep. Zijn naam dankt hij dan weer aan het donzige dotje op zijn aars.

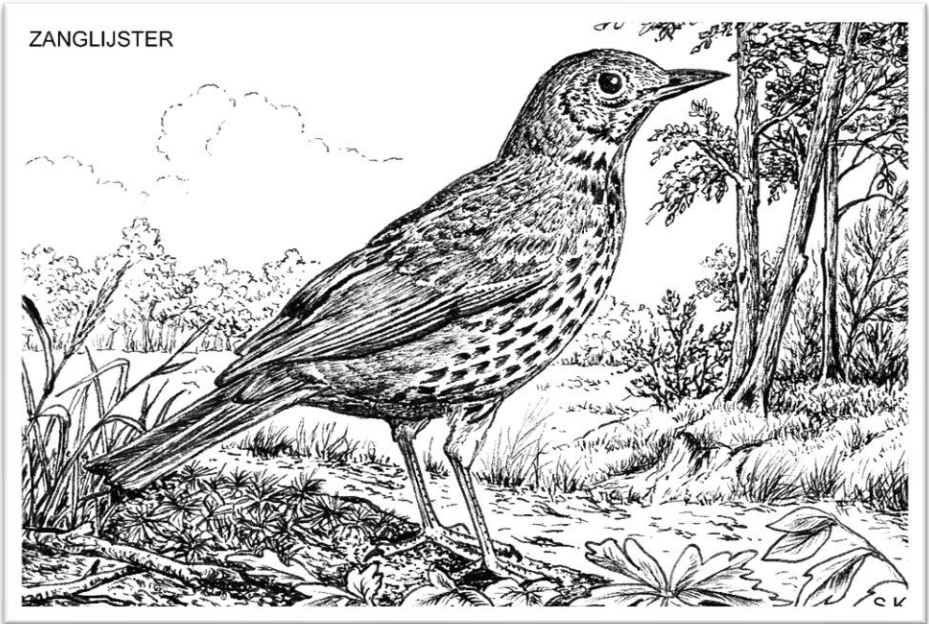
Brandven

Op naar de volgende plas, het Brandven, als je op een kaart kijkt, zul je zien dat de vele vennen in de Oisterwijkse bossen allerlei verschillende namen hebben. Van personen tot kleuren, maar achter elke naam schuilt een verhaal. Het Brandven dankt zijn naam aan het feit dat hier bluswater uit gehaald werd. Anderen beweren dat het de naam heeft gekregen in het verre verleden toen er nog turf gestoken werd, turf is brandstof voor de kachels en haarden. Overal staan bankjes, waarop je heerlijk kunt genieten van het uitzicht, vandaag lieten de vogels wat verstek gaan. Normaal zitten hier allerlei eenden, ganzen en natuurlijk futen.

Nattigheid

Links en rechts van het pad is het erg nat en dat is alleen maar goed voor deze omgeving. Af en toe laat een vogel zich horen, zien dat is een ander verhaal. Hoog in een boom zit een zanglijster zijn uiterste best te doen.

We lopen een stuk van de veertien vennekes wandeling, dus op naar het volgende water. Een groot ven met de toepasselijke naam het Groot Kolkven dit stamt van net na de ijstijd. Het ven is een restant van een oud smeltwaterdal, dat ontstond door een grote kolkende waterstroom. Het ven wordt ook verhuurd als viswater, in de verte ligt een kleine steiger met roeiboten. We lopen naar een visstek en kijken over het water, maar ook hier is het bijzonder rustig, in de verte zwemt een fuut en een paar grauwe ganzen. Aan de rand van het ven groeit de gagel, een plant die je op meerdere plekken in dit gebied tegen komt. Pluk je wat zaad en wrijf je die tussen je vingers, dan ruik je de heerlijke geur. Gagel werd vroeger veel toegepast als medicinale plant of als toverplant, ze vond bijvoorbeeld toepassing bij kiespijn. Hij is ook insectenwerend en werd o.a. gebruikt om vlooiën uit matrassen te weren. Daarnaast werd de plant toegepast bij het leerlooien en gebruikte men de gele vrouwelijke bloemknoppen als verfstof.

Gagel

Blad van de gagelstruik was in de middeleeuwen vanwege de bitterstof een der hoofdbestanddelen van gruit, het kruidenmengsel dat bier moest aromatiseren en

langer houdbaar maken voordat hopbellen daarvoor algemeen toegepast werden. Gagel wordt weer toegepast in enkele speciaalbieren, zoals de Gageleer. Twijgen van de struik worden in Denemarken gebruikt bij het bereiden van de gagel-jenever (porsesnaps). Daarnaast heeft de plant volgens oude vertellingen een sterk hallucinogene werking. Wij hebben hem laten staan en alleen genoten van zijn geur. We modderden zo wat aan naar de achterkant van het ven, daar staat een bank aan het water, met een visplek voor mindervaliden. We lopen een heuveltje op naar een stenen bank, enkelen gaan daar zitten, dus besluiten we hier maar even een pauze in te lassen. Het uitzicht is prachtig, je kijkt vanaf hier over het hele ven heen. Zelf hoopte ik op een beeld van de futen die leken te gaan baltsen, ze zwommen naar elkaar, maar dat feestje ging niet door.

Venkraai

We gingen weer stappen en kwamen op de hoofdpad, gezien de tijd namen we een afkorting richting Boshuis Venkraai. Een voormalige boswachterswoning, waar nu een kleine uitspanning gevestigd is, binnen is het klein, maar er is een groot terras. Even een rustmomentje, want enkelen vonden het tijd voor een sanitaire stop en ook dat moet kunnen. De naam Veenkraai stamt nog uit de tijd dat de zwarte stern hier broedde op de vennen, die werd in de volksmond venkraai genoemd. Tegenover het Café lopen we een brede pad in, naast het pad ligt een gegraven waterloop, dit om de vennen met elkaar te verbinden en zo het water op kwaliteit te houden. Aan het eind van het pad komen we bij het Goorven, het meest gefotografeerde ven van Oisterwijk. De naam stamt nog uit de tijd, dat mensen hier in het veen werkten, goor staat voor moeras. De werklui die het veen wonnen hadden altijd vieze handen, zeg maar gore handen, vandaar de naam. Het is er erg mooi, tenminste vanaf het bankje, iets verderop maken we een omweg, om de modderigste plekken te omzeilen. Af en

toe krijgen we uitzicht over het Goorven, ook daar weer veel gagel. In het verleden is hier nogal wat hout weg gekapt, om verzuring van de vennen te voorkomen, met een mooi resultaat.

Gedenkteken

Een gedenkteken staat aan de rand van ons pad, het wandelpad waar we overheen lopen. Het is namelijk geen echt zandpad, er liggen allerlei stenen. Dit is puin van het in de oorlog plat gebombardeerde Rotterdam. Gevangenen Oekraïners moesten deze paden zo aanleggen, zodat de Duitsers begaanbare paden kregen voor hun voertuigen. Zo konden ze bij het munitiedepot komen dat hier verstopt lag in het bos, zodat het vanuit de lucht nauwelijks zichtbaar was. Best wel een raar gevoel geeft dat, als je denkt wat er daar aan de grens weer plaats vindt.

We lopen een heuveltje op met ook daar een bank, vandaar heb je een schitterend uitzicht. Een buizerd komt overgevlogen en aan de overkant zit een aalscholver. Maar we moeten door, een volgend ven gaan we rond wandelen langs de oevers, dit is het Witven. Witven, omdat de bodem zanderig is en ligt te schitteren in de zon, als die aanwezig is. Weer nemen we een omlooppadje, die als vanzelf lijken te ontstaan bij grote plassen en veel modder, het geeft toch een nieuwe dimensie van het gebied. We korten weer een stuk in en blijven langs de oevers van het ven lopen en laten het van Esschenven rechts van ons liggen. We komen zo terug bij het Voorste Goorven, daar liggen enkele kleine eilandjes in, kijk je naar media over de Oisterwijkse vennen, dan vind je er bijna altijd wel mooie foto's van dit gedeelte.

Heiven

Nu wordt het oppassen geblazen, want het pad langs het Heiven staat vooraan helemaal onder water, dus het wordt pionieren. Over takken en omgevallen bomen

klauteren we verder, typisch Ken en Geniet, we geven zomaar niet op. Het Heiven is pas opgeschoond, het was bijna helemaal dicht gegroeid met waterlelies. Hetgeen meteen ook betekent, dat de bodem zeer voedzaam is, nu is er weer wat open water waarop de dodaars zwemmen en enkele wilde eenden. Vroeger was het ven omgeven door heide, vandaar de naam, maar eigenlijk spreekt dat voor zichzelf. Zo komen we uit op de plek, waar het oude bezoekerscentrum stond, daar lopen we langs af en komen terug bij onze startplaats.

Hier drinken we nog wat en praten wat bij op het gezellige terras, het was weer een mooie tocht, ondanks het gestuntel hebben we enorm genoten.

Christ Grootzwagers

Oranjetipjeswandeling naar de Donge 27-4-2024

Koningsdag

Koningsdag, vroeger Koninginnedag, is dé dag bij uitstek om op zoek te gaan naar het Oranjetipje. We gaan dan ook met 8 Ken en Genieters op pad om dit fraaie vlindertje te spotten, deze keer langs de Donge bij 's-Gravenmoer. We parkeren bij de brug aan de Wilhelminalaan. Meteen als we uitstappen zien we al een eekhoorn hoog in de boom aan de overkant van de weg, een mooi begin! En we horen de roeken, die in de hoge bomen aan de Brouwersdijk hun nesten hebben. Roeken zijn echte kolonievoegels. Ze onderhouden met hun uitgebreide communicatie onderling contact,

bijvoorbeeld over waar voedsel te vinden is. Het menu is heel erg uitgebreid, ze eten vooral ongewervelde bodemdieren, maar ook aas, zaaigoed en eetbaar menselijk afval.

De Donge

De Donge ontspringt tussen Alphen en Baarle-Nassau op ongeveer 27m boven NAP en stroomt via de natuurgebieden Ooievaarsnest, Riels Laag en Regte Heide, door Tilburg en Dongen richting Geertruidenberg, waar hij uitmondt in de Amer. We staan hier op een historische grens, want al rond het jaar 1200 botsten de graaf van Holland en de hertog van Brabant in hun expansiedrift in deze streken op elkaar. Er werd regelmatig strijd gevoerd over waar de grens lag. Uiteindelijk werd de vrede getekend rond 1350 toen de Donge als grens werd vastgelegd en dat is nog altijd zo. 's-Gravenmoer was Hollands, Dongen en Oosterhout waren Brabants. Nieuwe houten grenspalen herinneren ons nog aan die tijd, immers, de grens tussen Dongen en 's-Gravenmoer verviel in 1997, toen de gemeenten bij elkaar gevoegd werden.

Op pad

Voordat we daadwerkelijk op pad gaan, kijken we nog even op de P, want daar staat de salomonszegel in de berm. Het zijn maar kleine plantjes en ze bloeien niet hier, normaal wordt hij 30 tot 60cm hoog en heeft hij onder de overhangende stengel mooie witte klokvormige bloemen. Na de bloei krijgt hij giftige, zeer zoet smakende zwartblauwe bessen. De naam dankt hij aan de wortelstok. Door de talrijke vaatbundels in de verdikte knoop lijkt de plaats waar de stengel is afgevallen op een zegel. In vroeger tijden deed dit denken aan het zegel in de zegelring van koning Salomon.

En dan écht op pad, eerst langs de Oosterhoutse kant van de Donge. Gelukkig is het vandaag met 15 graden wat warmer dan de afgelopen week en het is droog! Hier en daar siert het fluitenkruid de berm, tja, aan de overkant zullen we het straks nog véél mooier zien en dan kun je terecht spreken van Hollands Kant, zoals Jac. P. Thijsse het noemde.

Hollandse Kant

Aan de Hollandse Kant wordt al jaren veel minder gemaaid en dat komt de natuur ten goede. Het fluitenkruid dankt zijn naam aan het feit dat van de stengel fluitjes gemaakt kunnen worden. Om een fluit te maken moet bij een holle fluitenkruidpijp, met onderaan een dichte knoop, ongeveer halverwege een snee overlangs gemaakt worden.

Aan de waterkant groeit de pinksterbloem, we zien hem helaas niet zo massaal als andere jaren het geval is. Of is hij al uitgebloeid? Pinksterbloem is één van de waardplanten van het Oranjetipje. Hij groeit in natte tot vochtige, matig voedselrijke tot voedselrijke graslanden en in bossen op natte, voedselrijke bodems.

Bever

Er loopt een spoortje van de dijk naar het water, waarschijnlijk is dit een glijbaan van de bever. Ja, ook langs de Donge en zelfs in de Onkelsloot wordt de bever regelmatig gezien. Door zijn foerageergedrag laat de bever nogal wat sporen achter. Zo worden bomen, met name in het winterseizoen, om geknaagd voor het aanleggen van een eventuele wintervoorraad. De boom wordt in stukken van 1 meter of meer geknaagd en naar de waterkant gesleept om van de bladeren, twijgen en bast te eten.

Het wordt allengs warmer en ja! Daar zien we zowaar een vlinder, het klein geaderd

witje, duidelijk herkenbaar aan de grijsgroen beestoven aders op de onderkant van de vleugels. Op de bovenzijde loopt een zwarte vlek in de voorvleugelpunt geleidelijk naar beneden. Even verder gaat een klein koolwitje zitten, die mist de tekening op de aders en heeft heel licht grijze

vlekje op de punt van de voorvleugel. Beide soorten zijn zeer algemeen en vliegen in 2 tot 3 generaties per jaar. De eitjes worden afgezet op diverse soorten kruisbloemigen.

De koolmees zingt uit volle borst, zie die twee, zie die twee.... Een mannetje wilde eend vliegt op uit de rietkraag, zou het vrouwtje daar op een nest vol eieren zitten?

Boomblauwtje

De voorhoede van onze groep ziet het boomblauwtje langskomen. Van dit ongeveer 14 mm grote vlindertje is de bovenkant van de vleugels bij het mannetje waterig lichtblauw met smalle zwarte randen en bij het vrouwtje lichtblauw met brede tot zeer brede zwarte randen. De onderkant van de vleugels is zilvergrijs met kleine zwarte

stippen. Vandaar werd hij vroeger ook wel zilverblauwtje genoemd. Al vanaf eind maart kun je hem zien, tot begin oktober, hij vliegt in 2 tot 3 generaties per jaar. De waardplanten zijn o.a. vuilboom, hulst, klimop, vlinderstruik, struikheide en kattenstaart.

De citroenvlinder fladdert dertel heen en weer, een felgeel mannetje. Hij patrouilleert over afstanden van soms wel enkele kilometers en achtervolgt alle witte vlinders om te controleren of het een soortgenoot is. Wanneer een paringsbereid vrouwtje wordt gevonden, volgt de kenmerkende baltsvlucht: het mannetje achtervolgt het vrouwtje en beide vliegen hierna een stukje achteruit. Na een succesvolle paring zet het vrouwtje de eitjes afzonderlijk af op de onderkant van jonge blaadjes van vuilboom of wegendoorn.

Stuw

Bij de eerste stuw gaan we even van de dijk af, daar ligt een mooie poel, waar heel veel look zonder look groeit. Na het wrijven van een blad komt er een geur vrij die lijkt op uien, vandaar de naam. Ook deze plant is een waardplant voor het Oranje-tipje, maar het vlindertje laat zich nog altijd niet zien. Wel spotten we hier een landkaartje en een bont zandogje.

Het Landkaartje vliegt in 2 of 3 generaties per jaar. Opmerkelijk is, dat hij, afhankelijk van het aantal zonne-uren in het popstadium, anders is van kleur: nu in het voorjaar is hij oranje met donkere lijnen en vlekken, de volgende generaties in de zomer zijn zwart met een witte band. Het vrouwtje zet haar eitjes af op de waardplant, de grote brandnetel, op de onderkant van het blad. Ze plakt de eitjes in strengetjes van 5 tot 10 stuks onder elkaar. De rupsen vervellen een aantal keren en als ze volgroeid zijn verpoppen ze. In juli komt de volgende generatie tevoorschijn: zwart met een witte band. Op de onderzijde van de vleugels zien we een landkaartachtig patroon, waaraan deze vlinder zijn naam dankt.

Territorium

Het bont zandoogje houdt van donkere plekken met lichte zon beschenen vlekjes. Zo ziet hij er ook uit: donker bruin met lichte vlekjes. Mannetje bont zandoogje gaat op een zonnig plekje zitten, in afwachting van een langskomend vrouwtje. Zij wordt met open vleugels ontvangen, maar als er een mannetje langs komt, wordt deze met veel gevaarlijk ogend vleugelgefladder verjaagd, het is een heus gevecht om een territorium!

Langs de bosrand vliegt een dagpauwoog. Hij strijkt neer op een paardenbloem en

steekt zijn lange roltong in de bloem. Of is het een zij? De nectar bevat eiwitten, en die hebben vrouwtjes vlinders nodig voor het maken van hun eitjes. En al biedt de paardenbloem niet zoveel nectar, alle kleine beetjes helpen, nietwaar? De eitjes worden afgezet op grote brandnetel.

In de bosrand groeit de kardinaalsmuts. De kleine bloemen van deze struik zijn groenwit en onopvallend, maar van dichtbij bekeken wel heel mooi. De vrucht is een roze-rode, vier- of vijfhoekige doosvrucht, die opensplijt waarbij de vlezig, oranje zaden tevoorschijn komen. De zaden worden door vogels gegeten, die de zaden na vertering weer uitscheiden waardoor deze verspreid worden. Alle delen van de plant zijn voor mensen giftig. Het hout is erg bestendig tegen slijtage. Daarom werden

vroeger spoelen gemaakt voor het spinnen van textiel en katrollen voor in molens, waar deze soort vaak werd aangeplant.

Vistrap

En dan begint het te regenen, niet veel, maar de vlinders zijn voorlopig gevlogen. We staan even stil bij de stuw, waar een vistrap is aangelegd tussen damwanden waarin tientallen mini stuwijtjes, hier kunnen vissen wel tegenop omhoog kunnen zwemmen. Bij de stuw groeit een grote bos raapzaad, een gele kruisbloemige waar witjes en diverse nachtvlinders hun eitjes op leggen. Ook zien we hier de smeewortel, de wortel werd vroeger gebruikt bij botbreuken, wonden en gewrichtsontstekingen. Hij bloeit met paarse, roze, witte en lichtgele bloemen, die vaak bezocht worden door hommels. Vaak bijt de hommel aan de achterkant van de bloem een gaatje om bij de nectar te komen.

Gelukkig wordt het weer droog, op de Donge zwemt een meerkoet, we zien aan de overkant de ijsvogelwand. Links van ons vliegen Kievieten en er staat een blauwe reiger naast de slootrand. Hopelijk overleven zij het, we komen langs een groot oranje grasveld en dat is niet zo omdat het Koningsdag is. Bij de tweede stuw ligt ook weer een vistrap.

Oranjetip

De vlag gaat uit, want hier vliegt een mannetje Oranjetipje rond! Hij is goed herkenbaar aan de oranje vleugelpunten. Het vrouwtje mist die oranje kleur en is dan ook niet zo gemakkelijk van andere witjes te onderscheiden. Aan de onderzijde zijn de vleugels groen gemarmerd. Het vrouwtje zet haar eitjes af op bloemknoppen of net ontluikende bloemen van kruisbloemigen, vooral op pinksterbloem en look zonder look, die op een zonnige beschutte plaats groeien, zoals greppels of hooilanden, in de

buurt van struweel of bosranden. Ze zet ongeveer 230 eitjes af, niet allemaal bij elkaar, maar slechts één eitje per plant. Één pinksterbloem biedt meestal maar voor één rups voldoende voedsel om te overleven. Bovendien zijn de rupsen kleine kannibalen, bij voedselgebrek vreten ze elkaar op! Na een week komt het rupsje uit het ei en gaat eten, hij groeit hard en barst een aantal malen uit zijn vel. Na vier vervellingen is hij van 1,5 mm uitgegroeid tot een rups van 3 cm. Om te verpoppen kruipt hij naar iets stevigs, bijvoorbeeld een houtige stengel, boom of struik. Rond de stengel worden draden gesponnen, waarna de rups zich van onder naar boven stevig inspint tot een bruine gordelpop. Van juni tot het volgende jaar maart-april hangt de pop daar, om dan als vlinder weer tevoorschijn te komen.

Pauze

Aan de overkant van de brug pauzeren we even en ook hier fladdert weer een mannetje Oranjetip rond. Als we weer verder wandelen, noteren we nog een aantal witjes. De winterkoning en de Cetti's zanger zingen dat het een lieve lust is. Een gigantische paardenkastanje torst honderden

witte kaarsen, de nectarrijke bloempluimen. De vrucht van de paardenkastanjeboom werd vroeger veel aan paarden gegeven om ze van de hoest te genezen, vandaar de

naam. Ook voor geiten en varkens is de paardenkastanje eetbaar, maar voor mensen is ze giftig.

Net voorbij de Slapende Dijk komen we terecht in het typische slagenlandschap. Dui-zend jaar geleden was het grootste deel van Dongen en 's-Gravenmoer met veen be-dekt. Met de ontginning van het veen werden recht smalle percelen omzoomd met elzenhagen uitgegeven, de slagen of opstrek. De graaf van Holland gaf 34 hoeve-stroken uit vanaf de Donge naar het oosten, waar geboerd werd, maar ook werd er turf gestoken. De turf werd afgevoerd via de Donge en vaarten. Aanvankelijk stonden langs de Donge boerderijen, maar door de turfwinning kwam het land laag te liggen met gevaar voor overstroming en de bodem begon in te klinken. De boerderijen wer-den verplaatst en er werden dijken aangelegd, de dijken waar we nu zo graag wandelen en die het 's-Gravenmoerse landschap bepalen.

Meidoorn

We staan nog even stil bij een prachtig bloeiende meidoorn, een eenstijlige mei-doorn. Als je het bloemetje goed bekijkt, zie je waar hij zijn naam aan dankt, juist ja, hij heeft maar 1 stijl. De stijl verbindt de stempel, waar de bestuiving plaatsvindt, met het vruchtbeginsel van een bloem. Insecten brengen terwijl ze nectar zoeken het stuifmeel over op de stempel, van de ene bloem naar de andere. Vogels zijn dol op de rode bessen! Er vliegt nog een mannetje Oranjetip voorbij, hij wuift ons gedag met zijn oranje wimpels – euhh, vleugelpunten-, een koning waardig! En dan gaan we het Kerkebos in. Het is een heerlijk wandelgebiedje, een serene stilte heerst hier. Er ligt een waterplas, een wiel, dat bij een dijkdoorbraak is ontstaan. Ook hier is een ijsvogelwand aangelegd door Ken en Genieters. Aan de andere kant verlaten we het Kerkebos weer en dan gaan we via de Kerkdijk richting de P.

Boomkruiper

Toch gaat dat nog op zijn gemakje, we zien nog een waterhoen schielijk wegzwemmen, 2 nijlganzen trekken zich niks van al dat volk aan. Onder de eeuwenoude eikenbomen groeit nog veel look zonder look, maar ook hondsdraf. Het speenkruid bloeit hier zelfs nog, de bosanemoon is alweer uitgebloeid. Uit een holte van een dode boom vliegt een spreeuw, die heeft hier vast een nest. Terwijl de voorhoede heerlijk op een bankje zit te bomen, fotografeert de achterhoede de boomkruiper in dezelfde dode boom. Het is eerst goed speuren waar hij zit, want dit kleine vogeltje heeft een enorm goede schutkleur. Eerst klimt hij spiraalsgewijs langs de boom omhoog en dan bijna bovenin blijft hij doodstil zitten. Hij heeft korte poten met lange tenen en lange teennagels voor een goede grip op boomstammen. Met zijn staart leunt hij tegen de boom aan bij het omhoog klimmen. De staartveren zijn dan ook al behoorlijk afgesleten. Uiteindelijk heeft de hele achterhoede het beestje kunnen vastleggen en zoekt zij de voorhoede op. Verder wandelend zien we nog stinkende gouwe, deze plant wordt al vele eeuwen vooral om wratten te doen verdwijnen. Christ wijst ons nog op een boomholte, waar wat nestmateriaal uit steekt, het nest van de eekhoorn aan het begin van onze wandeling! We zijn dan ook weer snel terug bij de P. We gaan nog even een bakske drinken om deze dag af te sluiten. Al was het weer dan niet je dát, toch hebben we weer op onze eigen wijze genoten van deze Oranjedag. Tot een volgende keer!

Fia Grootzwagers

Vogelpraat

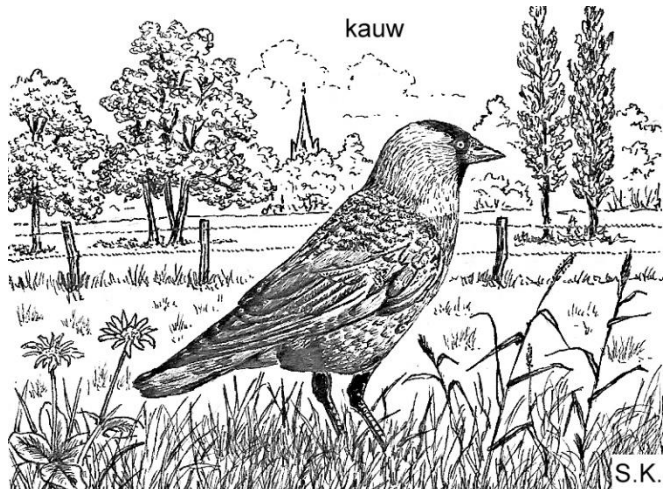
Bijna elke avond zie ik het. Wel meer dan 100 luidruchtige pratertjes in een boom en wat zijn het luidruchtige pratertjes. Ze maken er 's avonds een echt gezellige meeting van en onder luid gekwetter wordt gezamenlijk de dag doorgesproken en weetjes uitgewisseld. “Hee Sjakie, komt jou familie uit Scandinavië ook dit jaar weer?” “Tuurlijk komen ze als het daar wat kouder wordt. Hoezo?” “Nou dan gaan we weer met z'n allen van die overrijpe bessen smullen en rollen we 's avonds heel laat pas de bosjes in,” wordt er met glimmende blauwe oogjes geantwoord.

Kauwen

Enkele takken hoger zitten een aantal kauwen te bekechten wie welke plek in de boom mag hebben omdat hij toevallig wel wat hoger in de rangorde van de groep zit, dus klinkt het; “opzouten, zoek een andere plek ! Takkenwijf,” zo wordt het eventjes duidelijk gemaakt in vogeltaal. Het wordt weer even stil en vervolgens vliegen ze met z'n allen weer op. Zo'n zwarte bende kwebbelaars is erg sociaal en daarbij hoort intensieve communicatie. De kauwtjes kennen een hoog ontwikkelde taal waarmee binnen de kolonie druk wordt gecommuniceerd.

Kwetsbaar

Vele jaren geleden zat er een kauw met een gebroken poot in onze tuin, kwetsbaar en dus 'een vogel voor de kat'. We hebben toen zijn poot met een lucifer gespalkt en de vogel verzorgd tot hij hersteld was. Nog een aantal zomers na zijn vrijlating komt Hannek de kauw ons regelmatig bezoeken als we in de tuin

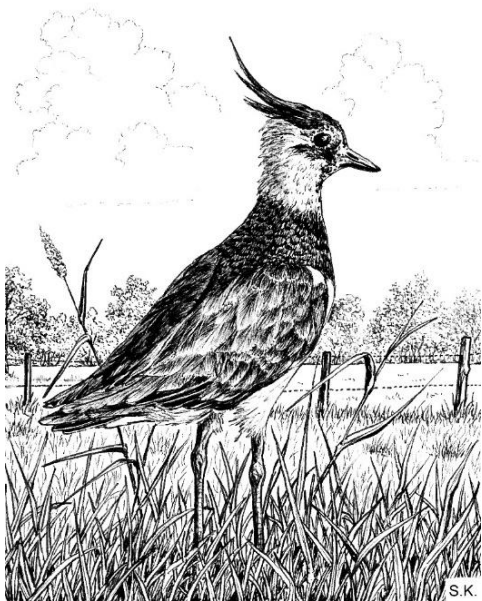

zitten. Op zijn gemak zit hij naar ons te roepen vanaf de tuinmuur of komt er gezellig bij zitten op de tafel en babbelt met ons mee in vogeltaal tot hij iets lekkers krijgt en dan vertrekt Hannek weer onder luidt gekauwauw. Wat jammer dat we Hanneks vogeltaal niet begrepen want wie weet wat voor nieuwtjes uit de buurt hij ons allemaal te vertellen had.

Fluittaal

Om met elkaar te kunnen communiceren tussen de eilanden, wordt over grote afstanden en diepe valleien, op o.a. het eiland La Gomera (Canarische eilanden), al eeuwenlang de fluittaal gefloten door de bewoners. Slechts uit twee klinkers en vier medeklinkers bestaat deze taal. De klinkers kunnen hoog of laag zijn, en de medeklinkers zijn stijgingen of dalingen in de melodielyn en kunnen gebroken of continu zijn. Tot wel 4 kilometer ver kunnen de gefloten berichten reiken, wat ongeveer tien keer zo ver is als een geschreeuwde tekst kan afleggen. Zouden de mensen deze fluittaal van vogels hebben afgekeken?

KIEVIT

De pogingen van de mens om de geluiden van vogels te imiteren zijn waarschijnlijk zo oud als de taal zelf. Deze pogingen kunnen nooit helemaal slagen want vogels en mensen brengen op verschillende manieren geluiden voort. Vogels hebben geen lippen en tanden en kunnen geen klinkers vormen. En voor mensen is fluiten, vooral met een krakkemikkig gebit, een moeilijk obstakel. Toch wordt aangenomen dat vogels de meeste klanken van het alfabet kunnen vormen. Vele vogels worden genoemd naar het geluid wat ze voortbrengen of die wij horen, denk aan de tjiftjaf, de kievit, de oehoe, de kauw en de koekoek.

Vogels die met elkaar praten? Of mensen die met elkaar praten middels een fluittaal? Er wordt weleens wat

lacherig over gedaan. Over het algemeen wordt gedacht dat taal echt iets unieks voor de mens is omdat dieren niet zo creatief met taal zouden kunnen omgaan als wij. Is dit ook echt zo?

Hersenen

Door onderzoekers is ontdekt dat de hersenen van zangvogels ongeveer hetzelfde

werken als bij de mens met betrekking tot het herkennen van geluiden. Wanneer de vogels werden blootgesteld aan bekende en onbekende vogelzanggeluiden werden er 2 specifieke gedeeltes van de hersenen geprikkeld zo heeft men ontdekt. Deze gebieden lijken in overeenstemming te zijn met de hersenlocaties van de mens voor het spraakvermogen. Waardoor dit het bewijs is dat zangvogels hun "taal" op ongeveer dezelfde wijze ontwikkelen als de mens.

Charles Darwin

Charles Darwin merkte in zijn boek *The Descent of Man* dat in 1871 gepubliceerd is, op dat het leren zingen van zangvogels nog het meest lijkt op het leren praten van een menskind.

Zonder een directe reden beginnen kinderen op een bepaald moment hun vader en moeder te imiteren. Je hebt dan geen idee wat ze brabbelen. Alle klankindrukken worden langzaam verwerkt en vormen dan woordjes en weer wat later komen de zinnen; de mensentaal.

Op een vergelijkbare manier verloopt het leren zingen bij jonge zangvogels. Als ze een flink aantal keer het lied van de ouders horen gaan ze dit imiteren. Dat klinkt in het begin als gepiep. Door net als de mensenkinderen te oefenen, komt er uiteindelijk een lied naar buiten gerold dat sterk lijkt op dat van hun ouders; de vogeltaal. Zoals de oude zongen, zo piepen de jongen !

Onderzoek

Er zijn nog veel meer onderzoeken gedaan naar vogels en hun onderlinge gesprekjes. Hieruit bleek dat vogels juist conflicten voorkomen door hun recht-door-zee communicatie waardoor ook beter ouderlijke zorg wordt gegeven.

Samenwerking blijkt een succesvollere strategie en vogels kiezen hiervoor. Wij mensen kunnen hier nog wat van opsteken.

Vogels hebben een uitgebreide manier van communiceren vanwege het voortbrengen van geluid op veel verschillende toonhoogtes waardoor de informatieoverdracht gedetailleerd en snel is. En ja, het zijn sociale dieren omdat hun communicatieniveau zo ver ontwikkeld is. Is het belangrijk om te weten dat ze intelligent zijn? Nee maar het is wel belangrijk om anders over onze medebewoners op deze planeet te gaan denken.

Geniet van het spektakel, gekauwauw en gekrakeel wanneer je zo'n groep vogels in een boom ziet zitten en vraag je af wat ze elkaar nu toch weer te vertellen hebben. Misschien ooit, in een verre toekomst leert de mens nog eens de vogeltaal te verstaan ?

Bovendien, dieren gebruiken de taal niet alleen voor communicatie met anderen, vogels zingen ook als ze alleen zijn zoals jij als je onder de douche staat.

Het zijn net mensen of mensen zijn net vogels.

RitaVD

Verlag vogelexcursie Beninger Slikken 23 maart 2024

Excursie

De eerste excursie van de vogelwerkgroep gaat naar de Beninger Slikken. Dit gebied is onderdeel van het plan Deltanatuur en ligt op Voorne Putten nabij Zuidland. Het is een dynamisch waterrijk gebied met invloeden van eb en vloed. Diverse krekten staan in verbinding met het Haringvliet, wat door het kierbesluit zout water invloeden met zich meebrengt. We zijn met 14 personen. Heerlijk om weer op pad te gaan met de leden van de vogelwerkgroep. We vertrekken op tijd vanaf de Salamander. En bij de

A27 gaat het meteen mis... De navigatie geeft niet bij iedereen hetzelfde aan, dus rijden we niet samen naar Voorne-Putten. Bij Zuidland aangekomen is er enige verwarring over het parkeerterrein, maar de telefoon biedt uitkomst en uiteindelijk starten we om 9.15 uur met onze wandeling. De weersvoorspelling beloofde niet veel goeds, hagel- en onweersbuien. Het waait ontzettend hard, maar het blijft droog!

Graspieper

Meteen op de parkeerplaats horen we de Tjiftjaf en Winterkoning. Als we onderlangs de dijk lopen zien we Graspiepers fladderen, ze zitten heel dichtbij en we kunnen ze goed zien. Maar ook een Leeuwerik. Volgens Cees héél anders dan de Graspieper, maar dat is niet voor iedereen zo vanzelfsprekend te zien... de Graspieper fladdert meer dan de Veldleeu-

werik en is ook kleiner. Weer wat geleerd! We klimmen op de mooie cortenstaal uitkijktoren. Een schitterend uitzicht over de kreken, het riet en daarachter de wilde golven van het Haringvliet. Op de trap kun je beschut uit de wind zitten maar boven op het plateau waait de verrekijker bijna uit je handen. We zien Wilde Eenden en Bergeenden en aan de landzijde Brandganzen en enkele Nijlganzen. In de verte een Buizerd. We lopen verder en komen bij het riet. Natuurlijk hopen we allemaal op de Blauwborst, maar helaas, het waait te hard. Wel horen we Cetti's Zanger. We zien ontzettend veel Meerkoeten, een eenzame Fuut en de Middelste Zaagbek. Krakeend, Smient, Slobeend, Wintertaling en Grutto's. En dan zien we de Blauwe Kiekendief, de witte stuit is goed te zien. In de verte jaagt de Bruine Kiekendief. We zien een Witte Kwikstaart en de Rietgors erg dichtbij. Ook een Roodborsttapuit op zijn uitkijkpost. We arriveren bij het kijkscherm. Ook weer mooi vormgegeven met cortenstaal. De zon schijnt volop en we kunnen ons brood en koffie/thee uit de wind op eten/drinken.

Pepermuntje

Zoals altijd hebben Ad en Leny een lekker pepermuntje als toetje. Er komt een heel donkere wolk aandrijven... maar Cees stelt ons gerust; "Op waarneming heeft hij gezien dat die wolk aan ons voorbijgaat". En hij krijgt gelijk! We lopen het pad zo ver

mogelijk af. Omdat het trekpontje uit de vaart is moeten we dezelfde weg teruglopen. We zien géén Baardmannetjes en Blauwborsten. Jammer! Op de terugweg hoort Lidwine de Tureluur en zien we ze ook. Vooral leuk voor onze gast Woutje, zij ziet ze voor het eerst! Dan zijn we weer terug op de parkeerplaats. In totaal hebben we 40 soorten gezien. Met dit weer toch een mooi aantal. We rijden door Zuidland, mooi klein dorpje, naar de Pannenkoekenbakker en sluiten daar de excursie gezellig af. Een goed begin van het nieuwe seizoen. Volgende keer is 13 april. Dan gaan we een beetje dichterbij naar de Kornsche Boezem en Pompveld. Hopelijk zijn we elkaar dan weer!

Groeten, Lidwine en Annemiek

Wandeling Ulvenhoutse Bos en landgoed Wolfslaar, 3 maart 2024.

Ulvenhoutse bos

Het Ulvenhoutse Bos is een klein bosgebied. Het beek begeleidend bos ligt langs de Broekloop en de Bavelse Leij, zijbeekjes van de Mark. In de ondergrond bevinden zich slecht doorlatende, kalkrijke leemlagen, die voor een schijngrondwaterspiegel en hoge waterstanden zorgen. Er zijn gradiënten aanwezig van droge tot vochtige, lemige zandgronden naar natte leem- en veengronden waar basenrijk kwelwater toestroomt. Om het natte bos beter te kunnen exploiteren zijn in het verleden greppels gegraven en werden de (hakhout)bomen op de tussenliggende hogere delen (rabatten) geplaatst. Dit patroon is nog steeds overal in het bos aanwezig en wordt

doorkruist door de verschillende beeklopen. De meeste hogere gronden zijn bedekt met eiken-beukenbos, op armere gronden ook met eiken-berkenbossen. Langs de beken en op de lage delen van dal flanken staan vogelkers-essenbossen. Op enkele zeer natte plekken langs beekjes zijn kleine stukjes kwel gevoed elzenbroekbos aanwezig.

Begrenzing

Het gebied wordt begrensd door het Sint Annabos, het Voorbos, het Nieuwbos, het Prinsenbos, het Chaambos, het landgoed Wolfslaar en het dorp Ulvenhout. Met name het Voorbos is interessant vanwege haar rijke flora, het is ook het oudste deel van het bos en werd al in de 15^e eeuw door de heren van Breda gebruikt voor de jacht en de houtopbrengst. Het is hier waar we deze ochtend ook de wandeling starten op de parkeerplaats aan de Huisdreef. Al is het nog erg vroeg in het jaar, diverse planten staan al in bloei en we vinden onder meer het klein hoefblad, waarvan eerst de gele bloemen bloeien maar de bladeren nog niet te zien zijn. Verder is zeer bijzonder de Napolitaanse cycloam. Wanneer we dit pad uitgelopen hebben steken we de Roupe van der Voortlaan over, de verbindingsweg tussen Ulvenhout en Bavel. Opvallend zijn de roosters op de weg boven sleuven, die de trek van de padden naar het water voor deze beestjes mogelijk maken zonder te worden doodgereden. Naast het fietspad aan de overkant van de weg treffen we nog de restanten van de peervormige stuifzwam aan. Al snel gaan we linksaf en lopen richting het landgoed Wolfslaar. In dit kleine stukje bos zien we bij een kruising aan het einde van het pad rechts midden op het pad een oude beuk staan; recht vooruit staat eveneens een

oude dode beuk. We slaan linksaf een drassig pad in en steken een sloot over waarin nog volop waterviolier groeit. Deze waterplant blijft 's-winters groen en zie je vaak in sloten waar ijzerkwel is. In de bermen zie je het jonge groen van het fluitenkruid en nabij de voormalige waterfietsvijver van zwembad Wolfslaar bloeit volop de gaspel-doorn. Na een stukje gelopen te hebben langs de Bavelse Leij komen we via een bruggetje op landgoed Wolfslaar.

Wolfslaar

Het landgoed Wolfslaar is voortgekomen uit een boerderij met herenkamer. Hier kon de eigenaar zich in de zomer terugtrekken, ver verwijderd van het stadsgewoel. Pas in de negentiende eeuw ging het herenhuis het landbouwbedrijf overvleugelen. In 1845 kwam het eenvoudige witgepleisterde landhuis in handen van Charlotte Storm-Cuyper en na 1862 liet zij het slopen en er een volledig nieuw chateau laten bouwen. Het landhuis werd gerestaureerd in 2000 en is nu onder andere in gebruik als trouwlocatie.

Op Wolfslaar vinden we onder meer de boshyacint en de Italiaanse aronskelk. Na een wandeling over het prachtige landgoed komen we aan de rand waar we een uitzicht hebben op de hoeve Klein Wolfslaar en waar we het landgoed verlaten. Over een recht pad lopen we langs een houtwal met allerlei soorten struiken, bloeiende mannelijke en vrouwelijke wilgenkatjes, bloeiende elzen en zien we ook de bloesem van de bloeiende sleedoorns. Aangekomen bij het einde van het pad steken we de Deken dr. Dirksweg over en de Bavelse Leij en gaan daar via een smal en nat pad dat langs de Bavelse Leij loopt het bos in en komen uit op een ander pad, waar eveneens op het eind een oude beuk heeft gestaan.

Ook dit steken we over en hier treffen we de eerste bloeiende bosanemonen aan, een stinzeplant waar het Ulvenhoutse bos zo rijk aan is. Bij wat boomstronken wordt nog een borreltje sleedoornjenever ingeschonken, momenteel staat deze volop in bloei, over een half jaar zijn de eerste sleepruimen – het zijn geen bessen maar pruimen want ze bevatten net als de pruim en de kers maar een pit – al weer rijp, net blauwe druiven maar met een zeer wrange smaak. Want pas na de eerste vorst veranderen de sleepruimen van smaak en zijn ze voor consumptie geschikt. En de vogels weten dat ook want in no time zijn ze dan van de struiken verdwenen. Via een kleine omweg komen we weer uit bij de parkeerplaats aan de

Huisdreef. Langs de andere kant verlaten we het bos en leggen aan bij café Fabels (Molenschot) voor het nuttigen van een lekker bakske koffie.

Jos van Dongen.

NEDERLANDSE DAGVLINDERS

Heideblauwtje (*Plebejus argus*) en

Vals heideblauwtje (*Plebejus idas*)

Het heideblauwtje dankt zijn naam aan het landschap waarin hij overwegend voorkomt in ons land: de heide. Op dezelfde plaats kwam vroeger ook het vals heideblauwtje voor. Helaas is het vals heideblauwtje sinds 1981 uit Nederland verdwenen als standvlinder. De laatste populatie vloog nabij Ootmarsum in de “Paardenslenkte” en is verdwenen toen het gehele vliegterrein in één keer werd geplagd (hoe dom kan men zijn...) Verrassend was dan ook de vondst van deze vlindersoort bij Dorst in 1983, maar het is bij één waarneming gebleven.

Het vals heideblauwtje lijkt bedrieglijk veel op het heideblauwtje, vandaar zijn naam. Het enige verschil is, dat het heideblauwtje aan de scheen van de voorpoot een “doorntje” heeft, dat bij het vals heideblauwtje ontbreekt.

Mijn verdere verhaal zal nu alleen nog over het heideblauwtje gaan.

Voorkomen

Het heideblauwtje is een schaarse standvlinder die lokaal voorkomt op de hogere zandgronden in Noordoost-, Midden- en Zuid-Nederland. Hij vliegt zowel in droge als in natte heidevelden, die (vrij) open en structuurrijk zijn met hier en daar kale grond. In onze omgeving kun je hem o.a. op de Regte Heide en de Kampina aantreffen. Vroeger was de soort algemener, maar door vermessing van heidegebieden, waardoor de heide vergrast, en door het ontbreken van begrazing, waardoor geen verjonging van de heide meer plaatsvindt, is de vlinder achteruit gegaan.

Uiterlijk

De vlinders zijn klein. De bovenzijde van de mannetjes is blauw met een zwarte band langs de vleugelranden. De vrouwtjes zijn donkerbruin met orangerode vlekjes langs de vleugelranden. Aan de onderkant is de basiskleur van de vleugels van het mannetje lichtblauw-grijs en van het vrouwtje bruin. Langs de vleugelranden hebben ze een oranje band, omzoomd door zwarte vlekjes. Op de achtervleugel zijn enkele van die zwarte vlekjes zilverkleurig bestoven. Verder hebben ze verspreid op de onderkant nog meer zwarte vlekjes, rond en meestal omgeven door een witte ring.

Vliegtijd en gedrag

De vliegtijd van het heideblauwtje is van begin juni tot eind augustus in één generatie per jaar. Soms is er een gedeeltelijke tweede generatie, die tot half oktober kan vliegen.

De vlinders voeden zich vooral met nectar van gewone dophei, struikhei en muizenoor.

Heideblauwtjes komen vaak 's avonds bijeen en vormen dan een slaapgezelschap in bijvoorbeeld een pol pijpenstrootje.

De mannetjes zoeken naar vrouwtjes door middel van patrouillevluchten. Ook kunnen ze territoriaal gedrag vertonen, maar ze bezetten geen vast territorium.

Na de paring zetten de vrouwtjes hun eitjes afzonderlijk af op de houtige delen aan de basis van de waardplanten. Als waardplant worden vooral struikhei, soms ook dophei, gaspeldoorn, heidebrem, rolklaver, kroonkruid en zonneroosje gebruikt.

Deze eitjes overwinteren (mits er geen tweede generatie komt).

Rupsen

Vanaf half maart komen de rupsen uit, die van de jonge uitlopers van de waardplant eten. De rupsen van het heideblauwtje zijn kort en breed, groen van kleur met over de rug een wit afgezette, zwartbruine lengtstreep en onderaan de flanken een witte lengtstreep. De flanken zijn soms getekend met bruinachtig-groene diagonale strepen. Ook komt er een roodbruine vorm voor met een purperen lengtstreep over de rug. Het rupsstadium duurt gemiddeld elf weken.

De rupsen worden bezocht door mieren. Nabij de achterlijfspunt heeft de rups namelijk een rugklier (het orgaan van Newcomer), die een zoete stroperige vloeistof afscheidt. Deze vloeistof wordt opgelikt door de mieren. Vlakbij de rugklier heeft de rups tentakels, die hij kan uitstulpen als hij onraad bespeurt. Deze tentakels brengen de mieren in staat van opwinding, wat ertoe leidt dat ze de rups beschermen.

Vaak wordt de rups meegenomen naar het mierennest, waar hij leeft van de miereneieren en -larven. De rups verpopt dan ook in het mierennest. Als de vlinder uit de pop tevoorschijn komt, kruipt hij naar buiten en daar laat hij zijn vleugels strekken en drogen.

Rupsen die niet door mieren worden meegenomen, verpoppen zich in de grond. Het popstadium duurt gemiddeld 17 dagen.

Hanny Oerlemans

Verslag excursie VWG Zouweboezem 4 mei 2024

Wijziging

Op ons programma stond een tocht naar de Mortelen bij Oirschot. Bij de voorbereidende wandeling was er al ontzettend veel modder in dat gebied. De enorme regenbuien van de voorgaande dagen beloofden nog meer slechte begaanbaarheid van de paden, dus hebben we besloten naar de Zouweboezem te gaan. Daar zijn verharde paden en het is ook een prachtig gebied.

Kleine groep

Met een klein groepje van zes personen verzamelen we om 7.00 uur bij de Salamander. Vroeg uit de veren dus! Onze eerste waarneming is een sperwer op het dak van een van de huizen aan de Glorieux. Een goed begin!

We gaan in Meerkerk van de A27 en rijden langs de snelweg richting Ameide. We stoppen bij het eerste uitkijkpunt en zien daar de rietzanger, de kleine karekiet en we zien de purperreiger overvliegen.

We volgen het smalle dijkje verder en als we in Sluis (gehuchtje bij Ameide) aankomen staat het parkeerterrein al vol. We worden, gelukkig vriendelijk, helemaal teruggestuurd naar de dijk en kunnen daar beneden parkeren.

Vogels

We lopen terug naar het beginpunt en horen en zien al een heleboel....putters, witte kwikstaart, tijftjaf, fitis, merel, lijster, roodborst, winterkoning, mussen en als we voorbij de bewoonde wereld zijn en tussen het riet aankomen begint het feest. We horen voortdurend de snor, Cetty's zanger; de rietzanger en rietgors zien we goed en ook de blauwborst kunnen we uitvoerig bewonderen. De zon schijnt op z'n witte ster in het blauw.

We zien een vrouwtje bruine kiekendief in de verte. We kunnen haar een heel stuk volgen. In het water tussen het riet zijn plateautjes aangelegd voor de sterns om te nestelen. Ze zijn nog niet bezet. De zwarte Sterns vliegen snel en wendbaar door de lucht. Wat een sierlijke vogels zijn dat.

We lopen over de vlonders richting kijkscherm. Daar aangekomen valt het een beetje tegen. Het is helemaal dichtgegroeid, we zien eigenlijk niets. Jammer. Wel vliegt er een lepelaar over en ook de purperreiger zien we in de verte. Op de

terugweg horen én zien we de snor. Zijn snorrende roep houdt hij heel lang aan. Een mooie scherpe snavel, opengesperd tijdens de zang. Zijn ronde staart is goed zichtbaar.

Kijkhut

We komen weer terug op de dijk en gaan naar de kijkhut. Daar drinken we onze koffie. Wat boffen we met het weer! Droog, geen wind en het zonnetje lokt alle vogels

naar boven. Op een paal zit een grutto. Ook deze blijft heel lang zitten. Het lijkt wel of de vogels net zo genieten van de zon als wij... We besluiten terug naar de auto's te gaan. Op de dijk, buiten het dorp kijken we over de uiterwaarden van de Lek. Er loopt van alles. Grauwe ganzen, krakeenden bergeenden én een tureluur.

Mooi! Een goede afsluiter. We hebben 46 soorten gezien. Echt fantastisch.

We rijden terug naar Meerkerk en bij La Place drinken we koffie met taart. Heerlijk en gezellig.

Groeten, Lidwine en Annemiek.

Gorp en Rovert 11 mei

Weer stond er een leuke tocht op het programma, deze keer tegen de Belgische grens, waar veel mooie natuurgebieden liggen. Net voorbij Goirle ligt een zogenaamde Natuurpoort Roovertsche Leij, een restaurant met speeltuin en een infopunt. Dat reden we voorbij en ook het klimbos lieten we rechts liggen. Over de pad reden we naar de Leij opaan, om daar onze auto's te parkeren en op pad te gaan.

Vroeger bezochten we dit gebied altijd in mei, vaak in de avond, dit om de vogels te horen zingen, maar ook in het bijzonder voor de sfeer. In heel het gebied overheerste de rododendron en die stond dan te bloeien. De meeste rododendrons zijn nu verwijderd, ze horen immers eigenlijk niet in de natuur thuis en zijn niet inheems.

De Leij

Het gebied blijft ondanks dat erg mooi, de Leij heeft hier immers een natuurlijke loop, iets dat je steeds minder ziet. Maar ook daar is een kentering in gekomen, men heeft ingezien, dat kronkelende beken het water goed op kunnen slaan. Dus na jaren rechttrekken van deze watertjes, is men nu bezig ze weer hun oude loop terug te geven. De mens leert van zijn eigen fouten, al duurt dat soms erg lang. Samen liepen we langs het water en zagen vele planten, onder andere het zenegroen, een prima bodembedekker. Het plantje maakt uitlopers en zodoende gemakkelijk te vermeerderen, het groeit graag in wat drassige grond, dus hier stond hij goed. Bijen zijn er verzot op, ze halen daar hun nectar. Iets verder stonden er diverse planten van smeewortel, welke diverse kleuren kunnen hebben, ook die is in trek bij bijen, vooral hommels. Hommels hebben niet zo'n lange snuit, maar ze zijn slim, om aan de nectar te komen, maken ze een gaatje in de zijkant van de bloem.

Nat

De wandeling was goed voor ons gestel, we moesten af en toe grote stappen nemen en langs plassen manoeuvreren, zoals dat overal het geval was. Een modderige bodem heeft ook voordelen, zo zagen we al snel sporen van de ree, zomaar op ons pad. Bij de oevers van de beek was ook duidelijk een dergelijk spoor te zien, de zogenaamde sprongplek. Een sprongplek spreekt voor zich, hier zet de ree af, om met een

flinke sprong naar de overkant te gaan, daar komt hij op de oever neer en dat kun je goed waarnemen. Let maar eens op als je langs een beek loopt of sloot, zo kom je te weten wat er zoal leeft in een gebied.

Hier en daar liggen er flinke bochten in de beek, vaak ontstaan door uitspoeling bij bomen, de boom valt dan om in het water en de stroom verandert. Een enkele keer is de bocht zo groot, dat er bij hoog water een doorgang ontstaat en de bocht als het ware afgesneden wordt. Wat vooral aan de overzijde te zien was, is de grote weelde aan varens, een teken dat het al een oud gebied is.

Exoot

Op diverse plekken zagen we een plant, waar je echt niet blij van wordt, namelijk de Japanse duizendknoop. Deze plant komt in heel Nederland voor, zie je hem dan kun je hem melden in waarneming.nl. De plant is tussen 1829 en 1841 in Europa ingevoerd door botanicus Philipp Franz von Siebold. Om die reden staat in de Japanse tuin van de Hortus botanicus Leiden ook een oud exemplaar van de plant. Zijn kwekerij in Leiden is waarschijnlijk de bron van de meeste, zo niet alle, Japanse duizendknoepen in Europa geweest. Heinrich Witte, die in de negentiende eeuw hortulanus was van de Leidse hortus, gebruikte ook wel de naam Japanse boekweit, en noemde als botanische naam ook *Polygonum Sieboldii*. Hem viel al de ongelooflijk sterke groeikracht van deze plant en van de verwante *Polygonum sachalinense* op. Hij concludeert: "Beide planten, hoezeer ze ook door den grond woekeren, zijn ware sieraden voor een tuin."

Probleem

Het grote probleem van dergelijke planten is de enorme drang tot voorplanting, er hoeft maar een stengeldeel of stukje wortel ergens op de grond te vallen en dat gaat

uitgroeien tot een plant. Op allerlei manieren is men dan ook bezig met de bestrijding, ook hier in Gorp en Roover. Zo kwamen we enkele hopen tegen met uitgegraven planten, welke lagen uit te drogen. Men heeft al geprobeerd de plant te bevriezen, door het in de grond brengen van leidingen. Hier past men de methode toe van uitgraven en uitdrogen, maar ook dat moet men minstens 4 jaar volhouden. Begrazing is ook een optie, varkens worden ingezet, schapen en Galloway runderen. De grond afdekken heeft men ook geprobeerd, maar de plant prikt haast overal doorheen, met betonplaten bleek de plant zich tussen de naden door omhoog te werken. Laat dan maar groeien, maar juist dan zal de plant onze inheemse planten verdringen.

Jachthuis

Aan de andere kant van de beek doemt een gebouw op, met een groot balkon en een hoge toren. Eugène de Zerezo de Tejada liet te Gorp, vlak bij de warande, een jachthuis bouwen, tegenwoordig als Het Kasteeltje bekend. In 1887 overleed hij en werd begraven te Veerle. Nu is het in bezit van Eduard van Puijenbroek, textielfabrikant (HaVeP) te Goirle. Van Puijenbroek had ondertussen in 1927 het Bankven gekocht, en in 1929 het landgoed Tulder te Esbeek. In 1939 deed hij dit over aan Maatschappij "De Utrecht", maar in ruil daarvoor mocht hij het landgoed Gorp kopen, waar "De Utrecht" eveneens belangstelling voor had. Aldus ontstond een vrijwel aangesloten landgoed, met daarin een enclave van ongeveer veertig hectare die eigendom van de familie Van Beusekom bleef en De Nieuwe Hoef heette. Gedurende de jaren 60 van de 20e eeuw kwam deze enclave in bezit van de stichting Brabants Landschap en staat nu bekend als Gorp de Leij. Het veel grotere landgoed Gorp en Roover bleef in bezit van de familie Van Puijenbroek.

Grens

Wij wandelden verder, sommigen kregen al zin in een bakkie koffie, maar die moesten wachten tot we in België waren. Gelukkig was dat niet ver meer, bij de Leij zagen we de oude grenspalen staan. Iets verderop staat een kapel, gebouwd als herinnering aan een historisch feit. Heel lang geleden, op 13 oktober 1735 vond een diefstal plaats in de Valentinuskerk te Poppel, waarbij de gewijde hosties en relikwieën werden ontvreemd. De bevolking wilde dit alles terug en verdeelde zich in groepen die de omgeving afspeurden. Uiteindelijk constateerde men dat, op de plaats van de voormalige grenskerk, in de grond was gewoeld. Toen men hier ging graven vond men de hosties, onbeschadigd, terug. Een variant op deze legende maakt gewag van een herder die met zijn schaapskudde op deze plaats langstrok, waarop de schapen halt hielden en godvruchtig knielden. Een schilderij met daarop de herder en de schapen hangt in de kapel. De kapel is uit dankbaarheid op deze plek gebouwd.

Pauze

Enkelen van onze groep zijn nog even in de kapel geweest, maar het gebed duurde niet lang. Want ernaast stond een groepje banken, een uitnodigende plek om even uit te rusten en de boterham op te eten. Wat daar allemaal verteld werd, dat ga ik hier maar niet herhalen. Wil je dat allemaal weten, dan zul je toch echt zelf eens mee moeten gaan. De tassen kwamen tevoorschijn en de thermosflessen. Altijd gezellig, tijd om wat bij te kletsen, zoals dat in een vereniging hoort. Allerlei weetjes kwamen in ieders geval voorbij. Hier en daar hoorde je ook over het smokkelen praten, zeker deze streek stond bekend om het over de grens brengen van allerlei waren. Ideaal zo door de bossen en langs moerassen.

Vennen

Uitgerust verlieten we onze zuiderburen, op weg naar het vennenrijke gedeelte, waar veel werk verzet was. Rond de plassen was veel bos gekapt, dit om de vennen vrij te zetten, zodat er geen bladeren en naalden meer in het water terecht kunnen komen. Vroeger werden de vennen omgeven door metershoge rododendrons, dat stamt nog uit de tijd dat de adel hier jaagde. Vanachter de rododendrons kon men op het water kijken, daar dobberden wat lokeenden. Wilde eenden zagen deze vanuit de lucht en vielen dan neer op het water en dan was pief paf poef. Langs de waterkant staan tal van bijzondere waterplanten, zoals de wateraardbei en de slangenwortel. Deze slangenwortel groeit in moerassige grond en behoort de aronskelkfamilie. In Nederland en België komt hij nog maar zeldzaam voor, nu stond hij hier mooi te bloeien.

Afkorting

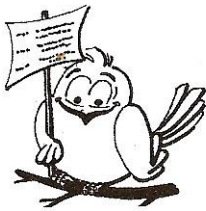
Gezien de modderige paden werd er besloten de wandeling een stuk af te korten, zo liepen we terug naar de brug over de Roovertsche Leij, om vandaar hetzelfde pad terug te lopen. Dan denk je, daar is toch niets aan, maar dan vergis je je toch. Vaak zie je weer heel andere dingen, zo kwamen we bij een boom met daarop de zwavelzwam.

Op de heenweg hadden maar enkelen deze prachtige paddenstoel gezien, maar nu zag iedereen hem staan. Aan het eind zijn we nog even op de brug gaan kijken aan het Gorps Baantje. In het verleden was dit zowat de hoofdweg van Hilvarenbeek naar Poppel. Enkele dappere doorzetters liepen

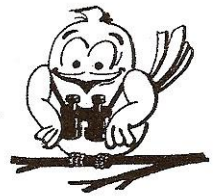

te voet naar ons aanlegadres, Natuurpoort Roovertsche Leij, tja als chauffeur moesten wij wel met de auto die kant op. We hadden weer een prachtige wandeling achter de rug. De koffie liet zich goed smaken en tevreden keerden we huiswaarts.

Christ Grootzwagers

PROGRAMMA

Zondag 9 juni: Autotocht van een halve dag naar de Goudberg bij Strijbeek, met het Goudbergven, dat voor velen het mooiste ven van Noord-Brabant is. Het ligt tussen een paraboolduin dat 5-6 meter boven het landschap uitsteekt. Karakteriserend voor de Goudberg is de sterke geaccidenteerdheid het terrein en het grote Goudbergven, dat door bossen aan alle kanten wordt ingesloten. Het kan er nat zijn, houdt daar rekening mee, de gids is Jos van Dongen.

Vertrek 8:00 uur, opgeven voor dinsdag 4 juni 19:00 uur.

Zaterdag 22 juni: Fietstocht van een hele dag, de zogenaamde Piet in 't Groen fietstocht. De fietswerkgroep neemt u mee richting Tilburg Moergestel Oosterwijk Heukelom Berkel-Enschot Loon op Zand de Moer Dongen. Afstand 58 km.

We rijden gem. 15 km per uur. Onderweg stoppen we 5 keer. 3 Keer leggen we aan bij een horeca gelegenheid waarbij we op de middag bij een van deze gelegenheden de lunch gebruiken. Bij slechte weersomstandigheden of veranderingen worden de deelnemers bij aanmelding geïnformeerd. De fietsgidsen Harrie Kees en Rinus wensen jullie een fijne fietsdag toe.

Vertrek 10:00 uur, opgeven voor dinsdag 18 juni 19:00 uur.

Zaterdag 6 juli: Autotocht van een halve dag met een wandeling door de schitterende natuurtuin van Toon Thielen. Toon heeft deze tuin aangelegd met oog voor de natuur, met prachtig bloeiende planten, vele struiken en bomen, maar ook diverse voorzieningen voor vogels en dieren. Zo staan er diverse insectenhôtels, hangen er nestkasten en liggen er diverse vijvers. Mogelijk komt u zelfs oog in oog te staan met de ree, want ook die bezoeken regelmatig deze tuin. Gids is natuurlijk Toon Thielen.

Vertrek 9:00 uur, opgeven voor dinsdag 2 juli 19:00 uur, gaat u op de fiets dan ook graag opgeven.

Zaterdag 13 juli: Open tuindag van onze eigen Natuurtuin Kandoel. Kom eens kijken wat er allemaal te zien is, de boomgaard, de prachtige houtwallen, de bloemenvelden, de vijver enz. enz. Bij Ambrosius kunt u terecht voor het verhaal over de bijen. Bezichtig ons nieuwe heidegebiedje, dat we onlangs uitgebreid hebben, of kom gewoon gezellig picknicken. De diverse bankjes nodigen daar voor uit, in het lokaal kunt u gratis boeken over de natuur meenemen en allerlei informatie krijgen over de tuin. Kijk en neem een voorbeeld aan de tuin, voor mogelijk uw eigen paradijsje. Aanvang 10:00 uur tot 15:00 uur.

Zaterdag 20 juli: Autotocht van een hele dag naar een mooi gebied in Zuid Limburg, waarheen precies, dat was nog niet bekend, maar overal in deze streek is het ontzettend mooi. Het is een tocht van de vlinderwerkgroep dus er zullen veel planten staan te bloeien en hopen we ook de vliegende juwelen te zien. Gids is Fia Grootzwagers, een vlinderkenner bij uitstek, samen met John van Meggelen. Het is een dagtocht, dus zal er tussen de middag ergens aangelegd worden voor een hapje. Vertrek 9:00 uur, opgeven voor dinsdag 16 juli 19:00 uur.

Zondag 4 augustus: Autotocht van een Halve dag naar de Withagen bij Ulicoten, met als gids Jos van Dongen. Het is een kleinschalig hoevenlandschap met een leemachtige bodem. Er zijn loofbosjes, grasland, akkers en houtwallen. Planten als kruipend zenegroen en grote pimperl komen er voor. Door poelen aan te leggen worden amfibieën als salamanders aangelokt. Het gebied wordt doorsneden door de Reutse Loop en ligt pal ten oosten van de Belgische grens. Ook hier kan het nat zijn, afhankelijk van het weer natuurlijk. Vertrek 8:00 uur, opgeven voor dinsdag 30 juli 19:00 uur.

Woensdag 14 augustus: Autotocht en wel een avondtocht, we rijden naar Plantloon, een gebied waar de ree veel gezien wordt. Via smalle paadjes lopen we naar enkele weiden, daar vertoeven de dieren graag, zeker nu in hun bronsttijd. De bokken rennen dan achter de geiten aan, althans dat hopen we te gaan zien. Christ Grootzwagers de gids komt hier wekelijks en kent de beste plekjes en zien we geen ree dan is het toch een heel aantrekkelijk gebied om te lopen. Vertrek 19:30 uur, opgeven voor vrijdag 9 augustus 19:00 uur.

Zaterdag 17 augustus: Autotocht van een hele dag naar het Dommeldal bij Liempde. Hier maken we een wandeling van ongeveer 7 kilometer, dus we kunnen echt niet om 13:00 uur thuis zijn, houdt daar in ieder geval rekening mee. Jeroen Nusselein zal u allerlei wetenswaardigheden vertellen over dit mooie Dommeldal. De beek wordt omzoomd door bloemrijke stroken, met hier en daar een bosje, puur genieten dus. Vertrek 8:00 uur, opgeven voor dinsdag 13 augustus 19:00 uur.

Zaterdag 31 augustus: Fietstocht van een hele dag, deze keer de poldertocht. Deze maal rijden we naar het land van Heusden en Altena. De tocht loopt als volgt. Waspik Waalwijk Doeveren Oud Heusden Genderen Eethen Dussen Peerenboom Raamsdonksveer Oosterhout Dongen. Afstand 57 km, we rijden gem. 15 km per uur en stoppen 5 keer onderweg waarbij we 2 maal een horeca aan doen. Deze fietstocht zelf een boterham meenemen. Bij slechte weersomstandigheden heden of veranderingen worden de deelnemers bij aanmelding geïnformeerd. Vertrek 10:00 uur, opgeven voor dinsdag 27 augustus 19:00 uur.

Zondag 15 september: Autotocht van een halve dag naar de Broskens bij Zondereigen, daar waar de grens ligt tussen Nederland en België. Kleinschalig landschap met poelen, houtkanten en weilanden. Het Merkske, een zijriviertje van de Mark, is een authentiek kronkelende beek. Zij vormt de natuurlijke grens tussen Nederland en België en tussen de Noorderkempen en Noord-Brabant. Houtsingels en bramenwallen, bloemrijke graslanden, poelen, heischrale graslanden en heel veel zwarte elzen, die zo graag met hun voeten in het water staan, tooien het landschap. Het kan er nat zijn, houdt daar rekening mee, de gids is Jos van Dongen.
Vertrek 8:00 uur, opgeven voor dinsdag 10 september 19:00 uur.

Zaterdag 28 september: Autotocht van een halve dag naar het Groene Woud, waar we edelherten gaan spotten, althans we hopen die te gaan zien. Sinds een aantal jaren mogen er hier weer edelherten lopen, welke indertijd zijn uitgezet, de groep is ondertussen al flink gegroeid. Dat betekent dat ze ook beter te zien zullen zijn, al kunnen we nooit 100% garantie daarop geven. Zien we ze niet, dan hebben we nog steeds een erg mooie wandeling. Niet ver van Boskant liggen de Scheeken, het leefgebied van deze dieren. Gids is Christ Grootzwagers welke u meer gaat vertellen over deze dieren.
Vertrek 8:00 uur, opgeven voor dinsdag 24 augustus 19:00 uur.

OPGEVEN VOOR DEZE EXCURSIES KUNT U BIJ:

Ad en Lenie Leeggangers, Roeloff van Dalemstaat 50, tel. 0162-313858 En bij: Marie-José van Gestel, Hubertusstraat 9, (mob.) 06-10120230 Of via e-mail: mjvangel.stel.burmanje@home.nl

Wie zich via e-mail opgeeft bij Marie-José krijgt altijd een bevestiging toegestuurd. Indien dit niet het geval is, mogelijk door vakantie, dan graag alsnog bellen naar Ad en Lenie.

Leden en niet-leden, die zich eenmaal hebben opgegeven voor één van de tochten van Ken en Geniet, dienen de aan deze tocht verbonden kosten te voldoen. Dit geldt ook als men door omstandigheden niet met deze tocht mee kan gaan, tenzij een ander de plaats van hem/haar overneemt.

PRIVACYVERKLARING

De volledige versie van de privacyverklaring kunt u vinden op de website www.ke-nengeniet.nl

MEDEDELINGEN

Als nieuw lid heten we van harte welkom: Dhr. J. van der Weijde, Mevr. E. van Dyk, Dhr. van Spaandonk, Mevr. J. Hennekes, Mevr. A.J.D. Schets, Mevr. M. Geerts, Mevr. J. van Dongen, Dhr. E.F.A.M. Vermeulen.

LIDMAATSCHAP

De contributie bedraagt voor leden € 17, - per jaar. Bij het aangaan van het lidmaatschap in de loop van het jaar wordt € 1,50 per maand berekend.

Jeugdleden (14-16 jaar), huisgenoten en 65-plussers betalen € 15 - per jaar; bij het aangaan van het lidmaatschap in de loop van het jaar betalen zij € 1,50 per maand.

De minimum donatie voor begunstigers bedraagt € 15, - per jaar, wanneer zij het verenigingstijdschrift wensen te ontvangen.

CONTACTPERSONEN WERKGROEPEN:

Uilenwerkgroep:

uil@kenengeniet.nl

Thieu Verharen

Stevenshof 13, 's Gravenmoer

Tel. 0162-315480

Nestkasten verkoop:

Ad Leeggangers

Roeloff van Dalemstraat 50, Dongen

Tel. 0162-313858

Vlinderwerkgroep:

vlinder@kenengeniet.nl

Fia Grootzwagers

Schoolsticht 47, Dongen

Tel.0162-517996

Natuurtuin Kandoel:

Peter Verschure

Groenstraat 11a, Dongen

Tel. 0162-313297

Vogelwerkgroep

Voor deze functie hebben we momenteel een vacature

FOTO ACHTERKANT HOEFBLAD

Misschien staat volgend Hoefblad wel uw foto op de achterkant van het Hoefblad. Hebt u een leuke, mooie, grappige natuurfoto, stuur hem dan in voor 1 augustus naar hoefblad@kenengeniet.nl en u weet delen is leuk.

Foto 1 en 2 Mai Knapen, de Kandoeltuin

Foto 3 Roland Commandeur, Oostenrijk

Foto 4 compilatie Lenneke Seijsener, Natuurtuin Kandoel

